

કુર્આનની સર્વગ્રાહી તફસીર (વિવરણ)

મઆરિફુલ કુર્આન

ગુજરાતી

મૂળ લેખક

હઝરત મવલાના મુફતી મુહમ્મદ શફીઝ્ સા. (રહ.)

અનુવાદક

ઈલ્યાસ ગુલામમુહમ્મદ આદમ સાલેહ પટેલ (ખાનપુરી)

પ્રકાશક

હઝરત મવલાના ઈસ્માઈલ વલી ભૂતા સા. (દા.ખ.)

સ્થાપક તથા મોહતમિમ

જમિઅતુલ ઝનાત ટંકારીઆ
મુ.પો. ટંકારીઆ,
તા. જિ. ભરૂચ (ગુજરાત)

www.maarifulqurangujarati.com

કાનૂની ચેતવણી: ● આ તફસીરનો હેતુ ફી-સબિલિલ્લાહ પ્રચાર પ્રસારનો છે, જેથી કોઈપણ વ્યક્તિએ પ્રસ્તુત વેબસાઈટના કોઈપણ સાહિત્યનો અથવા તેના કોઈપણ ભાગનો ઉપયોગ વેપારી ધોરણે કરવાની અથવા કિતાબ સ્વરૂપે છપાવવાની સખત મનાઈ છે. માત્ર ઓનલાઈન શેરીંગ કોઈપણ પ્રકારના એડીટીંગ સિવાય કરી શકાય છે.

● પ્રકાશક પાસે આ તફસીરના પ્રિન્ટેડ કોપીના સર્વ હક્ક કોપી રાઇટેડ હોવાના કારણે મઆરિફુલ કુર્આન ગુજરાતીમાંથી પ્રકાશક અને અનુવાદકનો પ્રિન્ટેડ કોપીનો પેજ નંબર, ભાગ નંબરનો હવાલો આપી કોઈ ફકરો કે વાક્ય કોઈ કિતાબ અથવા લેખમાં કોઈપણ જાતના એડીટીંગ વિના લખી / છાપી શકાય છે.

● આ બાબતોનું ઉલ્લંઘન કરનાર સામે કાયદેસરની કાનૂની કાર્યવાહી કરવાની સખત ચેતવણી આપવામાં આવે છે.

નોંધ : મઆરિફુલ કુર્આન ગુજરાતીના ૧૧ ભાગોની હાર્ડ પ્રિન્ટેડ કોપી મેળવવા માટે પ્રકાશક હઝરત મવલાના ઈસ્માઈલ ભૂતા સાહબનો સંપર્ક કરવા વિનંતી છે.

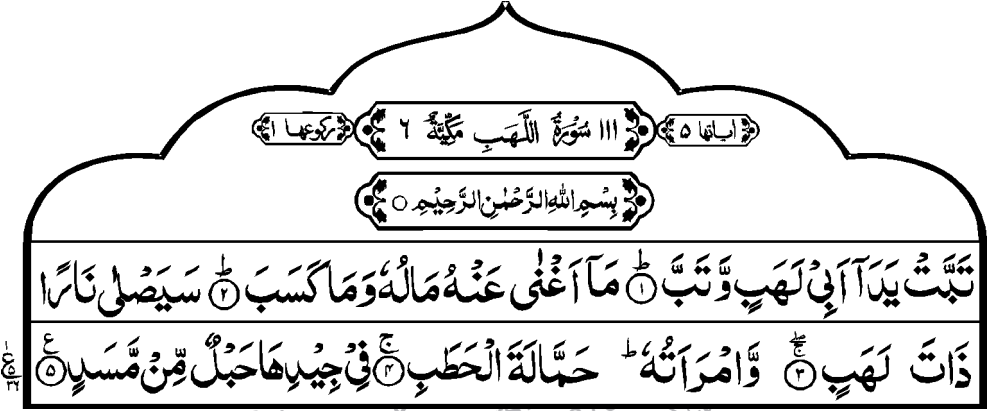
Designed and Typesetting By: Safwan Patel Khanpuri

પ્રકરણ (૧૧૧)

સૂરએ લહબ

સૂરએ લહબ મક્કામાં નાઝિલ થઈ તેની પાંચ આયતો છે.

આયતો : (સૂરએ લહબ : આયત નં. ૧ થી ૫)

તરજુમો :

અલ્લાહના નામથી શરૂ કરું છું જે ઘણો જ દયાળુ અને કૃપાળુ છે.

અબૂલહબના હાથ તૂટી ગયા અને તે પોતે તૂટી ગયો. (૧) તેને તેનો માલ કામ ન લાગ્યો અને ન જ (કામ લાગ્યું) જે તે કમાયો. (૨) હવે લપકારા મારતી આગમાં પડશે. (૩) અને તેની પત્ની (પણ); જે માથા ઉપર ઈંધણ લઈને ફરે છે. (૪) તેના તેના ગળામાં ખૂબ વણેલું દોરડું હશે. (૫)

તફ્સીર :

અબૂલહબના હાથ તૂટી જાય અને તે બરબાદ થઈ જાય, ન તો તેનો માલ તેના કામ આવ્યો અને ન જ તેની કમાણી (માલનો ભાવાર્થ મૂળ મુદલ અને કમાણીથી ભાવાર્થ તેનો નફો છે. મતલબ એ છે કે કોઈપણ સામાન તેને સર્વનાશથી બચાવી શકશે નહીં. આ હાલત તો તેની દુનિયામાં થઈ અને આખિરતમાં) નિકટમાં જ (એટલે કે મરતી વખતે) એક લપકારા મારતી આગમાં દાખલ થશે, તે પણ અને તેની પત્ની પણ જે લાકડીઓ લાદીને ફરે છે (કાંટાવાળી

લાકડીઓ છે જેને તે રસૂલે કરીમ ﷺ ના માર્ગમાં બિછાવતી હતી જેથી તેમને તકલીફ પહોંચે; અને દોઝખમાં પહોંચીને) તેના ગળામાં (દોઝખની સાંકળો અને તોક તેના ગળામાં હશે, જાણે કે તે એક) ખૂબ વણેલું દોરડું હશે (આ તે દોરડાની કઠોરતા અને તેની મજબૂતીનું દષ્ટાંત છે).

વિસ્તૃત વિવરણ :

અબૂલહબનું મૂળ નામ અબ્દુલઉઝ્ઝા હતું, તે અબ્દુલ મુતલીબની અવલાદમાંથી છે, લાલ રંગનો હોવાના કારણે તેનું ઉપનામ અબૂલહબ પ્રખ્યાત હતું. કુર્આને કરીમે તેનું મૂળ નામ એટલા માટે છોડી દીધું છે કે તે નામ પણ શિક્ષુક્ત હતું અને અબૂ લહબ ઉપનામમાં લહબ સાથે જહન્નમની એક સમાનતા પણ હતી. આ વ્યક્તિ રસૂલે કરીમ ﷺ નો બેહદ દુશ્મન હતો અને ઈસ્લામનો સખત વિરોધ કરનારો તથા રસૂલે કરીમ ﷺ ને ખૂબ પીડા અને ત્રાસ આપનારો હતો. જ્યારે રસૂલે કરીમ ﷺ લોકોને ઈમાનનું આમંત્રણ આપતા તો આ સાથે લાગી જતો અને રસૂલે કરીમ ﷺ ને જૂઠાડવાનો પ્રયત્ન કરતો હતો.

(ઈબ્ને કધીર)

આયતો ઊતરવાની પૂર્વભૂમિકા :

સહીહૈનમાં છે કે જ્યારે રસૂલે કરીમ ﷺ ઉપર આયત
 وَأَنْزَلْنَاكَ مِنَ السَّمَاءِ فِي سُبْحَانَ يَوْمٍ رَافِعٍ
 પોતાના કબીલા કુરૈશના લોકોને પોકાર્યા. અમુક રિવાયતોમાં છે કે يَا صَبَاحًا
 કહીને યા બની અબ્દુલ મુનાફ અને યા બની અબ્દુલ મુતલીબ વગેરે નામો સાથે
 પોકાર કર્યો (આ રીતે અવાજ આપવો અરબોમાં ભયની નિશાની સમજવામાં
 આવતી હતી). જ્યારે બધા કુરૈશ ભેગા થઈ ગયા તો રસૂલે કરીમ ﷺ એ
 ફરમાવ્યું, જો હું તમને એવી ખબર આપું કે દુશ્મન (તમારા ઉપર ચઢી આવ્યો છે
 અને) સવાર સાંજમાં તમારા ઉપર તૂટી પડવાનો છે તો શું તમે લોકો મને સાચો
 માનશો ? સૌએ એકી અવાજે કહ્યું કે હા ! અવશ્ય સાચું માનીશું. પછી આપ
 ﷺ એ ફરમાવ્યું કે હું તમને એક કઠોર અઝાબથી ડરાવું છું (જે શિક્ક અને કુફ
 ઉપર અલ્લાહે નક્કી કર્યો છે) આ સાંભળીને અબૂ લહબે કહ્યું تَبَا لَكَ الْهَذَا جَمَعْتَنَا
 તારો નાશ થાય, શું તેં અમને આટલા માટે ભેગા કર્યા હતા ? અને તેણે રસૂલે

કરીમ ﷺ ને મારવા માટે એક પથ્થર ઉઠાવી લીધો. આ ઘટના ઉપર આ સૂરત નાઝિલ થઈ.

مَا يَدُّ (યદ)નો મૂળ અર્થ "હાથ" છે અને માનવીના બધા કામોમાં સૌથી મોટી દબલગીરી હાથોની છે એટલા માટે કોઈ વ્યક્તિને જાત અને તેને પોતાને "યદ"થી પણ ઓળખવામાં આવે છે, જેમકે કુર્આનમાં છે بِمَا قَدَّمْتُ يَدَاكَ અને બયહકીએ ઈબ્ને અબ્બાસ (રદિ.)થી રિવાયત કરી છે કે અબૂલહબે એક દિવસે લોકોને કહ્યું કે મુહમ્મદ (ﷺ) લોકોને કહે છે કે મર્યા પછી ફલાણું ફલાણું કામ થશે, પછી પોતાના હાથો તરફ ઈશારો કરીને કહેવા લાગ્યો કે આ હાથોમાં તે વસ્તુઓમાંથી કંઈ પણ આવ્યું નહીં, પછી પોતાના હાથોને સંબોધન કરીને કહેવા લાગ્યો تَبَّالْكُمَا مَا أَرَى فِيكُمَا شَيْئًا مِمَّا قَالِ અને બરબાદ થઈ જાઓ, તમારા અંદર તે વસ્તુમાંથી કંઈ પણ નથી જોતો જેના થવાની ખબર મુહમ્મદ (ﷺ) આપે છે, તેના સંદર્ભમાં કુર્આને કરીમે તેના સર્વનાશનો હાથો તરફ સંબંધ જોડ્યો.

تَبَّ (તબ્બ) એ تَبَّابٌ (તબાબ)થી બને છે જેનો અર્થ "બરબાદ થઈ જવું, નાશ પામવું" થાય છે. આ આયતનું પ્રથમ વાક્ય تَبَّتْ يَدَا أَبِي لَهَبٍ બદ્દુઆ સ્વરૂપે છે, એટલે કે અબૂલહબ હલાક થઈ જાય અને બીજું વાક્ય એટલે કે وَتَبَّ (વતબ્બ) એ ખબર આપતું વાક્ય છે જાણે બદ્દુઆની સાથે તેનો પ્રભાવ પણ બતાવવામાં આવ્યો કે તે હલાક થઈ ગયો અને બદ્દુઆનું આ વાક્ય મુસલમાનોના ગુસ્સાના ઉપચાર સ્વરૂપે કહેવામાં આવ્યું, કારણ કે જે સમયે અબૂલહબે રસૂલે કરીમ ﷺ ની શા'નમાં تَبَّ (તબ્બન) કહ્યું તો મુસલમાનોના દિલમાં એવી ઈચ્છા હતી કે તેઓ તેના માટે બદ્દુઆ કરે. અલ્લાહ તઆલાએ જાણે તેમના દિલની વાત પોતે ફરમાવી અને સાથે જ એવી ખબર પણ આપી દીધી કે આ બદ્દુઆ તેને લાગી ગઈ અને તે હલાક થઈ ગયો. કુર્આને તેની હલાકત અને બરબાદીની ખબર જે પહેલેથી જ આપી દીધી હતી તેની અસર એવી થઈ કે બદ્રની ઘટના પછી સાત દિવસ પછી તેને પ્લેગની ગાંઠ નીકળી જેને عَدَسَةٌ (અદસહ) કહે છે, તે બીમારી બીજાઓને લાગી જવાના ભયથી બધા ઘરવાળાઓએ તેને એકલો અલગ નાંખી દીધો, એટલે સુધી કે તે જ નિરાધારીની

હાલતમાં મૃત્યું પામ્યો અને ત્રણ દિવસ સુધી તેની લાશ એમ જ પડી રહી, જ્યારે તેની લાશ સડવાથી દુર્ગંધ ફેલાઈ તો મજૂરો પાસે તેને ઉઠાવીને દફનાવી દેવામાં આવી. તેમણે એક ખાડો ખોડ્યો અને એક લાઠીથી તેની લાશને ખાડામાં નાંખી દીધી અને તેના ઉપર પથ્થર ભરી દીધા.

(બયાનુલ કુર્આન, રૂહના હવાલાથી)

مَا مَّا كَسَبَ مَا نُو اَرْتھ “જે કંઈ તેણે કમાયું” થાય છે, તેનો ભાવાર્થ તે નફો છે જે વેપાર વગેરેથી પણ થઈ શકે છે જે મૂડી દ્વારા પ્રાપ્ત કરવામાં આવી શકે છે જેમકે તફસીરના ખુલાસામાં પણ વર્ણન થઈ ચૂક્યું છે અને તેનો ભાવાર્થ અવલાદ પણ હોઈ શકે છે કારણ કે તેને પણ માણસની કમાણી કહેવામાં આવે છે. હઝરત આયશા (રદિ.) ફરમાવે છે કે રસૂલુલ્લાહ (સ.અ.વ.)એ ફરમાવ્યું, اِنَّ اَطْيَبَ مَا اَكَلَ الرَّحْلُ مِنْ كَسْبِهِ وَاِنَّ وَاكْدَهُ مِنْ كَسْبِهِ એટલે કે માણસ જે ભોજન આરોગે છે તેમાં સૌથી વધારે હલાલ અને પવિત્ર તે વસ્તુ છે જે વ્યક્તિ પોતાની કમાણીથી પ્રાપ્ત કરે અને માણસના સંતાનો પણ તેના کَسْبِ માં સામેલ છે, એટલે કે અવલાદની કમાણી ખાવી પણ પોતાની જ કમાણીમાંથી ખાવા સમાન છે. (કુર્તુબી) તેથી હઝરત આયશા (રદિ.), મુજાહિદ (રહ.), અતાઅ (રહ.), ઈબ્ને સીરીન વગેરેએ આ સ્થળે مَا كَسَبَ (મા કસબ)ની તફસીર "સંતાનો" કરી છે.

અબૂલહબને અલ્લાહ તઆલાએ માલ પણ ખૂબ આપ્યો હતો અને અવલાદ પણ, તેની નાશુકીના કારણે આ જ બંને વસ્તુઓ તેના ગર્વ, અભિમાન અને સર્વનાશનું કારણ બની. હઝરત ઈબ્ને અબ્બાસ (રદિ.)એ ફરમાવ્યું કે જે સમયે રસૂલુલ્લાહ (સ.અ.વ.)એ પોતાની કોમને અલ્લાહના અઝાબથી ડરાવી તો અબૂલહબે એવું પણ કહ્યું હતું કે જે કંઈ આ મારો ભત્રીજો કહી રહ્યો છે જો તે સાચું જ થયું તો મારી પાસે માલ અને અવલાદ મોટા પ્રમાણમાં છે હું તેને આપીને પોતાનો જીવ બચાવી લઈશ; તેના ઉપર આ આયત નાઝિલ થઈ, مَا اَغْنِي عَنْهُ مَا اَعْتَلَهُ એટલે કે જ્યારે તેને અલ્લાહ તઆલાના અઝાબે પકડ્યો તો ન તો તેનો માલ કામ આવ્યો અને ન જ અવલાદ, આ તો તેની દુનિયામાં હાલત થઈ આગળ આભિરતનું વર્ણન છે.

هَبَّ اَذَاتْ لَهَبُ એટલે કે કયામત પછી અથવા મૃત્યુ પછી તરત કબ્રમાં જ તે એક લપકારા મારતી આગમાં પ્રવેશ પામશે, તેનું નામ આગ સાથેની સમાનતા હَبَّ اَذَاتْ لَهَبُ ના લક્ષણમાં ખાસ વિશિષ્ટતા ધરાવે છે.

وَأَمْرَاتُهُ حَمَّالَةَ الْحَطَبِ જે રીતે અબૂલહબને રસૂલે કરીમ (સ.અ.વ.) ઉપર સખત ક્રોધ અને દુશ્મનાવટ હતી તેની પત્ની પણ આ દુશ્મનાવટ અને રસૂલે કરીમ (સ.અ.વ.)ને ત્રાસ પહોંચાડવામાં તેની મદદ કરતી હતી, તે અબૂસુફિયાનની બહેન બિન્તે હરબ બિન ઉમય્યા છે તેનું ઉપનામ "ઉમ્મે જમીલ" છે. કુર્આને કરીમની આ આયતે બતાવ્યું કે તે અભાગણ પણ પોતાના પતિની સાથે જહન્નમની આગમાં જશે તેની સાથે તેની હાલત આ પ્રમાણે બતાવી કે તે حَمَّالَةَ الْحَطَبِ છે જેનો શાબ્દિક અર્થ "ઈંધણ માટેના લાકડાં માથા ઉપર ઉઠાવનારી" થાય છે, એટલે કે "આગ લગાડનારી". અરબના રૂઢિપ્રયોગોમાં યુગલખોરી કરનારને حَمَّالُ الْحَطَبِ (હમ્માલુલ હતબ) કહેવામાં આવતું હતું જેમકે કોઈ સુકકા લાકડાં એકઠા કરીને આગ લગાવવાનો સામાન તૈયાર કરે છે, યુગલખોરી કરનારનું કામ પણ એવું જ છે કે તે પોતાની યુગલી દ્વારા વ્યક્તિ અને કુટુંબોમાં આગ ભડકાવી દે છે. આ સ્ત્રી રસૂલે કરીમ (સ.અ.વ.) અને સહાબએ કિરામ (રદિ.)ને ત્રાસ આપવા માટે યુગલખોરીનું કામ પણ કરતી હતી. આ આયતમાં અબૂલહબની પત્નીને حَمَّالَةَ الْحَطَبِ કહેવાની તફ્સીર હઝરત ઈબ્ને અબ્બાસ (રદિ.), મુજાહિદ, ઈકરિમા વગેરે વિવરણકારોના એક જૂથે કરી છે. આ સ્ત્રી યુગલખોરી કરનારી હતી અને ઈબ્ને ઝેદ, જહ્હાક (રહ.) વગેરે તફ્સીરકારોએ તેને પોતાના વાસ્તવિક અર્થમાં લીધું છે જેનું કારણ એ બતાવવામાં આવ્યું છે કે આ સ્ત્રી જંગલમાંથી કાંટાવાળા લાકડાં એકઠા કરીને લાવતી અને રસૂલે કરીમ (સ.અ.વ.)ના માર્ગમાં પાથરી દેતી હતી જેથી રસૂલે કરીમ (સ.અ.વ.)ને તકલીફ પહોંચે અને તેની આ નીંદનીય તથા નીચ કક્ષાની પ્રવૃત્તિને કુર્આને حَمَّالَةَ الْحَطَبِ (હમ્માલુલ હતબ)થી ઓળખાવ્યું છે. (કુર્તુબી, ઈબ્ને કથીર) અને અમુક લોકોએ કહ્યું છે કે જહન્નમમાં તેની એવી હાલત થશે કે પોતાના પતિ ઉપર જહન્નમના ઝાડ ઝક્કુમ વગેરેના લાકડાંઓ લાવીને નાંખશે જેથી તેની આગ ભડકી જાય, જે રીતે દુનિયામાં તે તેના કુફ અને જુલમને વધારતી હતી એ જ રીતે આખિરતમાં તેના અઝાબને વધારશે. (ઈબ્ને કથીર)

યુગલખોરી જઘન્ય અપરાધ છે :

સહીહ હદીષમાં છે કે રસૂલે કરીમ (સ.અ.વ.)એ ફરમાવ્યું કે જન્મતમાં યુગલખોર દાખલ થશે નહીં અને હઝરત ફુઝૈલ બિન અયાઝ (રહ.)એ ફરમાવ્યું કે ત્રણ કાર્યો એવા છે જે માણસના બધા જ નેક અમલોને બરબાદ કરી નાંખે છે, રોઝદારના રોઝા અને વુઝૂવાળાનું વુઝૂ ખરાબ કરી નાંખે છે એટલે કે ગીબત, યુગલખોરી અને જૂઠ. અતાઅ્ બિન સાઈબ (રહ.) ફરમાવે છે કે મેં હઝરત શુઅબી (રહ.)થી રસૂલે કરીમ (સ.અ.વ.)ની આ હદીષનું વર્ણન કર્યું જેમાં આપ (સ.અ.વ.)એ ફરમાવ્યું છે કે لَا يَدْخُلُ الْجَنَّةَ سَافِكٌ دَمٍ وَلَا مَشَاءٌ بِنَمِيمَةٍ وَلَا تَاجِرٌ يُرْبِيُّ એટલે કે ત્રણ પ્રકારના વ્યક્તિ જન્મતમાં દાખલ થશે નહીં, એક નાહક ખૂન વહાવનાર (હત્યારો), બીજો યુગલી કરનારો અને ત્રીજો તે વેપારી જે વ્યાજનો કારોબાર કરે. અતાઅ્ (રહ.) કહે છે કે મેં આ હદીષનું વર્ણન કરીને શુઅબી (રહ.)ને તાજજુબથી પૂછ્યું કે હદીષમાં યુગલખોરને હત્યારા અને વ્યાજખોર સમાન વર્ણન કરેલ છે. તેમણે કહ્યું, હા! યુગલખોરી તો એવી વસ્તુ છે કે જેના કારણે નાહક ખૂન અને ખોટી રીતે માલને હડપ કરવાની નોખત પણ આવે છે.

(કુર્તુબી)

(بَسْكَوْنُ السَّيْنِ)નો અર્થ દોરડું અથવા દોર અથવા તેના વળ ઉપર વળ ચઢાવીને મજબૂત કરવાનો થાય છે અને (بَفْتَحَ مِيْمٌ وَسَيْنٌ)નો અર્થ તે દોરડા અથવા દોરને કહેવામાં આવે છે જે ખૂબ મજબૂત બનાવવામાં આવેલ હોય, ભલે તે કોઈપણ વસ્તુનું હોય, ખજૂર અથવા નાળિયેર વગેરેની કાથીનું બનાવેલું હોય અથવા લોખંડના તારનું બનાવેલું હોય. દરેક પ્રકારનું મજબૂત દોરડું તેના અર્થમાં સામેલ છે. (કામૂસ) અમુક લોકોએ જે ખાસ ખજૂરનું દોરડું હોવાનો તરજુમો કર્યો છે તે અરબના ખાસ રિવાજ પ્રમાણે કર્યો છે. અસલ ભાવાર્થ સર્વસામાન્ય છે એટલે કે દરેક પ્રકારનું મજબૂત દોરડું; આ જ જાહેર અર્થના આધારે હઝરત ઈબ્ને અબ્બાસ (રદિ.), ઉર્વહ બિન ઝુબૈર (રદિ.) વગેરેએ ફરમાવ્યું છે કે અહીંયાં مِنْ مَّسَدٍ نَبَلٌ નો ભાવાર્થ લોખંડના તારમાંથી બનાવેલ દોર છે અને જહન્નમમાં તેની એવી હાલત થશે કે લોખંડના તારોથી મજબૂત બનેલી બેડી તેના ગળામાં હશે. હઝરત મુજાહિદ (રહ.)એ પણ તેની તફસીરમાં ફરમાવ્યું છે مِنْ مَّسَدٍ أَى مِنْ حَدِيدٍ (મઝહરી)

શુઅબી અને મકાતિલ વગેરે તફસીરકારોએ તેને પણ દુનિયાની હાલત ઠરાવીને **حَبْلٌ مِّنْ مَّسَدٍ** નો ભાવાર્થ ખજૂરનું દોરડું હોવાનો લીધો છે અને ફરમાવ્યું કે જો કે અબૂલહબ અને તેની પત્ની માલદાર, સંપન્ન અને પોતાની કોમના સરદાર ગણાતા હતા પરંતુ તેની પત્ની પોતાના ઝીણા જીવ અને કંજૂસીના કારણે જંગલમાંથી સુકકા લાકડાં એકઠા કરીને લાવતી હતી અને તેના દોરડાને પોતાના ગળામાં નાંખી લેતી હતી જેથી તે લાકડાંનો ભારો માથા ઉપરથી પડી ન જાય અને આ જ બાબત એક દિવસે તેના મોતનું કારણ બન્યું કે લાકડીઓનો ભારો માથા ઉપર અને દોરડું ગળામાં હતું, થાકીને ક્યાંક બેસી ગઈ અને પછી પડી ગઈ જેના કારણે તેના ગળે ફાંસો આવી ગયો અને શ્વાસ રૂંધાવાથી તે મૃત્યુ પામી અને બીજી તફસીરની રૂએ તેની આ હાલત તેનું ખરાબ પરિણામ વર્ણન કરવા માટે છે. (મઝહરી) પરંતુ કારણ કે અબૂલહબના કુટુંબમાં ખાસ કરીને પત્ની પાસે આવું કરાવવું અસંભવ હતું એટલા માટે ઘણા તફસીરકારોએ પ્રથમ તફસીરને જ અપનાવેલ છે. વલ્લાહુ અઅલમુ.

تَمَّتْ سُورَةُ الْهَبِّ بِحَمْدِ اللَّهِ تَعَالَى

અલ્હમ્દુલિલ્લાહ ! સૂરએ લહબ પૂર્ણ થઈ.

□□□□□□□□□□

ગુજરાતી અનુવાદક : ઈલ્યાસ પટેલ ખાનપુરી